

ΔΑΝΙΗΛ ΤΟΥ ΚΕΡΑΜΕΩΣ

ΛΟΓΟΣ ΕΠΙΤΑΦΙΟΣ

ΕΙΣ ΑΞΙΩΜΑΤΙΚΟΝ ΡΩΣΟΝ

Ἐν σελ. 126 τοῦ παρόντος τόμου ἐποιησάκην μνεῖαν τοῦ λόγου; ὃν ὁ ἀσίδιμος καθηγητὴς τοῦ ἐν Πάτραι φέλληνικοῦ φροντιστηρίου Δανιὴλ ὁ Κεραμεὺς ἔξεφώνησεν ἐν τῇ κηδείᾳ τοῦ αὐτόθι ἀποβιώσαντος ἀνωτέρου ἀξιωματικοῦ τοῦ ῥωσικοῦ στόλου. Τοῦτον δὲ τὸν λόγον ὃς ἐν σχέσει ὅντα πρὸς τὴν ιστορίαν τῶν τότε χρόνων ἀξιον δημοσιεύσεως ἔκρινε. Λυπηρὸν ὅτι δὲν μνημονεύεται ἐν αὐτῷ τὸ ὄνομα τοῦ ἀξιωματικοῦ, θέτεις ἦν κατὰ τὸ φαινόμενον ἐκ τῶν διαπρεπεστερῶν ἀνδρῶν τοῦ αὐτοκρατορικοῦ ναυτικοῦ. Συνημμένως δὲ τῷ ἐπιταφίῳ ἐκδίδωμι καὶ Ἐγκώμιον τῆς αὐτοκρατείας Αἰκατερίνης τῆς Β', ὃπο τοῦ αὐτοῦ διδασκάλου συντεθέν. "Ἐστωσαν δὲ καὶ τὰ δύο ταῦτα ἔγγραφα ἐκ τῶν ἀπειροπληθῶν μαρτυρίων τῆς πρὸς τὴν Ῥωσίαν παγγενοῦς ἀφοσιώσεως τοῦ ἡμετέρου ἔθνους, ὅπερ ἀπ' αὐτῶν τῶν τῆς αἰχμαλωσίας χρόνων μέχρι τοῦ 1856 οὐδέποτε ἐπιχύσατο διαβουκολούμενον ἐκ τῆς Ἑλπίδος, ὅτι ἡ κρατικὴ καὶ διδοξίας αὕτη δύναμις εἰλικρινῶς δῆθεν καὶ ἀδόλως εἰργάζετο ὅπερ τῆς ἀπελευθερώσεως αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ Βαρυσιδήρου τῶν Ἀγαρηνῶν ζυγοῦ. Άλλα τὰ ἐπελθόντα μέχρι τῶν ἐσχάτων τούτων ἡμερῶν γεγονότα προήγαγον εἰς τούμφαντες τὰς ἀληθεῖς καὶ ἀνυποκρίτους δικιάσεις τῆς ἀγίας Ῥωσίας. Μελήθησαν δὲ ἀμφότερα ἀπὸ τοῦ ὅπ' ἡριθ. ΓΖ', σελ. 589-94, χειρογράφου τεύχους τῆς Πατριακῆς βιβλιοθήκης.

Μὲ δάκρυα θερμὰ πρέπει κατ' ἀληθειαν, καὶ μὲ ἀναστεναγμούς ἐγκαρδίους νὰ λέγωμεν ἐκεῖνο ὅποι ἔνας σοφὸς μὲ ἀληθινὴν γλῶσσαν ἔλεγεν: «Οὐδὲν καλὸν κακότητος ἀμικτον»¹, ἐπειδὴ δὲν εἶναι τοῦτο τώρα λόγος, ἀλλὰ πρᾶγμα· δὲν εἶναι χρεία· νὰ τὸ ἀκούωμεν ἀπὸ τὰ

¹ "Ἄδηλον ἔμοιγε οὖν τίνος τὸ ἔπος· ἀνάλογον μέντοι ἔστι τῷ Μενάνδρου [παρὰ Στοθ. ρέ, 10 καὶ ρή, 44]:

Ἐθροις δ' ἂν οὐδὲν τῶν ἀπάντων, Δημέα,
ἀγαθόν, ἐν ᾧ τι μὴ πρόσεστι καὶ κακόν.

βιβλία τῶν σοφῶν, ἀλλὰ νὰ δποῦ τὸ βλέπομεν ὄφθαλμοφωνός, πῶς
δὲν εἶναι κανένας οὐκλόν, δὲν εἶναι καρμία χαρά, δὲν εἶναι καρμία
εὐτυχία χωρὶς πόνου, χωρὶς λύπην, χωρὶς δυστυχίαν : «Οὐδὲν καλὸν
κακότητος ἄμικτον». Απὸ τούτην τὴν ἀξιοδέκτητον θεωρίαν, ἀπὸ
τοῦτον τὸν παράκαμψιν νεκρὸν τὸ πληροφορούμεθα. Καὶ πῶς; ἐπειδὴ
ἔκινγσεν εἰς εὔσπλαγχνάν τὰ φιλάνθρωπα αὐτῆς σπλάγχνα ἡ θεοσε-
βεστάτη καὶ θεόστεπτος αὐτοκρατόρισσα, εὔσπλαγχνίσθη καὶ ἥλη-
σεν ἡ γαληνοτάτη αὐτῆς ψυχὴ τὸ δυστυχέστατον γένος ἡμῶν τῶν
Τρωμαίων, καὶ διὰ νὰ μᾶς ἐλευθερώσῃ ἀπὸ τὴν σκληρὸν δουλείαν,
ἀπὸ τὴν ἀνυπόφορον καὶ πολυχρόνιον σκληρίαν τοῦ νέου Φαραώ,
ἔμεταχειρίσθη ὑψηλὰς καὶ μεγάλας ὅργανα, ἔξαπέστειλε τόσους Μωϋ-
σέας τοὺς ὑψηλοτάτους καὶ ἐκλαμπροτάτους ἡμῶν αὐθέντας. Καὶ
ποῖον ἄλλο καλὸν ἡμπορεῖ νὰ συγκριθῇ μὲ τοῦτο; ποίας ἄλλη χαρὰ
ώςδεν τὸ νὰ ἀπολαύσῃ ὁ δοῦλος τὴν ἐλευθερίαν; ποίας ἄλλη εὐτυχία
ώςδεν τὸ νὰ περιπατοῦσιν οἱ νέοι Μωϋσέες ὅγιεις μοναχὴν τὴν Ἐ-
ρυθρὰν θάλασσαν, ἄλλ' ἐπάνω εἰς τόσα καὶ τόσα πελάγη, διὰ νὰ πε-
ριπατήσωμεν ἡμεῖς εἰς τὴν Ἑράν, διὰ νὰ ἔλθωμεν ἡμεῖς σεβρόχοις
ποσὶ μόνον μὲ ὄλεγην ταλαιπωρίαν εἰς τὴν ἐλευθερίαν; Πλὴν : «Οὐ-
δὲν καλὸν κακότητος ἄμικτον»· δέν εἶναι χαρὰς χωρὶς λύπην. Καὶ
πῶς; ἐπειδὴ βλέπεις ἐμπροσθέν σου τὸν ἐκλαμπρότατον καπτεάνον,
ὅποιν τὸν ἔμεταχειρίσθη ἡ κραταιοτάτη καὶ γαληνοτάτη βασιλισσα
ώςδεν τὸν Μωϋσῆν. ἐναὶ μέσον, ἐναὶ ὑπηρέτην τῆς ἐλευθερίας σου, αὐ-
τὸν βλέπεις πῶς ἀφησε τὰ κώλα, φεῦ, φεῦ, εἰς τὴν δυστυχὴν πατρίδα
σου, καθὼς ὁ Μωϋσῆς εἰς τὴν ἔρημον, πρὸ τοῦ νὰ φθάσῃ εἰς τὴν γῆν
τῆς ἐπαγγελίας, εἰς τὸ κέντρον τῆς κινήσεως. Δοιπόν κατάλληε πῶς;
«Οὐδὲν καλὸν κακότητος ἄμικτον»· δέν εἶναι χαρὰς χωρὶς λύπην. Διὰ
τοῦτο δίκαιον εἶναι νὰ κάμωμεν ὅλοι τοὺς ὄφθαλμούς μας δύω πο-
ταμοὺς δακρύων, διὰ νὰ κλαύσωμεν τὴν συμφοράν, διὰ νὰ θρηνή-
σωμεν τὴν στέρησιν ἐνὸς Μωϋσέως.

Ἐπεισεν ὁ Ἱωσὴφ εἰς τὸν φθίνον τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ, τὸν ὁποῖον
μὴ ὑποφέροντες διὰ τὸ πολὺ τοὺς μῖσος νὰ βλέπουσι ζωντανόν, ἔμε-
λέτησαν χωρὶς σπλάγχνος, ἀπεφάσισαν μὲ Οηριώδη καὶ ἀπάνθρωπον
γνώμην νὰ τὸν θανατώσουν : «Καὶ ἐπογηρεύοντο τοῦ ἀποχετεῖται αὐ-
τῷ». Ηλὴν ἐνόμισα εἰς τὰς συμβολὰς τοῦ θανάτου δείχνει ἀπὸ τὸ
ἐναὶ μέρος κάποιον σπλάγχνος ὁ Ῥουθείμ καὶ ὁ Ἰούδας οἱ ἀδελφοί
αὐτοῦ, καὶ ἐμποδίζουσι τοὺς ἄλλους ἀπὸ τὸν φόνον : «Μή ἐκχέητε.

αῖμα. Τί χρήσιμος ἐὰρ ἀποκτετρωμένος τὸν ἀδελφὸν ἡμῶν;¹» δείχνουσι καὶ ἀπὸ τὸ δὲ λόγος οἱ λοιποὶ ἀδελφοὶ κάτιοικοι ὑποπογήν. Διὸ τοῦτο τέλος πάντων εἰς αὐτούς σθητοῖς οἱ δύο, καὶ ἐκατέπεισαν τοὺς δικλιούς νὰ τὸν πωλήσουν χωρὶς νὰ τὸν αφάξουν. «Ομως διὰ νὰ μὴν φανερωθῆῃ τὸ σεβήνεται προχρυστεῖα τούς, δὲ νὰ διπλασιήσουν Ἰακώβος τὸν πωτέρον τηνός, βοῶνται τὸ ἔπανωφέρι τοῦ Ἰωσὴφ μὲ αἷμα ἐνδὲ ἐρέφους, καὶ τὸ διέγνωστον εἰς τὸν Ἰακώβον, λέγοντέος του πώς τὸν ἔφεγγαν. τῷ θηρίῳ εἴς τὸ Βοῶνά· «θηρίον ποιητὴν κατέφερεν αὐτόν»². Τέτοιαν πικρὰν εἰδῆσαιν, τέτοιον θανάτουρον μήνυμα, μὲ ποικιλλίσσουν λογιστὴτε τοῦτο νὰ ἠκουούσῃ ὁ Ἰακώβος; «Ἄχ! ἂς εἶχομεν τέποισις ὀφθαλμούς ὅποιν νὰ ἡμιπορέσουν νὰ διαπεράσουν μέσω εἰς τὴν παρδάνην τοῦ Ἰακώβου, διὰ νὰ ιδοῦμεν πόια διστομος ἥρομφαίσ τοῦ τὴν ξεσχίζει· ποταποὶ φαρμακεροὶ σατταὶ τὸν τοξεύουσι· πόια θανατηφόροι βότανοι τὸν ἀν πονεκρώνουσιν. «Ἄχ! ἀς εἶχα δύναμιν νὰ πωραστήσω μὲ λόγους καὶ νὰ σοῦ ζωγραφήσω πούτα κάχινος ἐκατέφελεγε τὸ σπλαγχνόν του. Τὸ γνωρίζετε καλάτατα οἱ πατέρες, τὸ γνωρίζετε αἱ μητέρες, πῶς ὁ θειωτος τοῦ υἱοῦ εἶναι πόνος ἀνυπόφορος, εἶναι φωτίσις ὅποιν δὲν διαγνωται νὰ τὴν σθύσουν τὸ δάκρυον· εἶναι λύπη ὅποιν δὲν δέχεται πωρηγορίαν· εἶναι πάθος ὅποιν δὲν εὑρίσκει λεπτερίαν· εἶναι περιστασία ὅποιν εἶναι ὅλον ἀπορία. Διὸ τοῦτο καὶ ὁ Ἰακώβος, καθθάσεις λέγεται ἡ θεία Γραφή, δταν τοῦ ἥλθεν ἔχειν τὴν φαρμακερὸν εἰδῆσαις, ξεσχίσα τὸ διεύχε τοῦ, ἐνδέθη σάκκον. Σκλατε πολλαῖς ἡμέραις, δὲν εἶχε πωρηγορίαν· οἰέρρητε τὰ ιμάτια αὐτοῦ, καὶ επέθετο σάκκον ἐπὶ τὴν οσφὺν αὐτοῦ, καὶ επέτει τὸν νίδραν αὐτοῦ ἡμέρας πολλαῖς, καὶ σύν θελε πάρα πηθῆναι³.

«Ἄλλος ὁ Ἰωσὴφ εἶναι, ἀδελφοί μου χριστιανοί, οὗτος ὁ νεαρός, δικλαύπτρητός καπετάνος, ἡγαπημένος ἀπὸ τὴν κοινήν μοις μητέρος τὴν εὐσεβεστάτην βασίλισσαν, δεδοξασμένος, τετιμημένος μὲ τὰ πλουσιόδωρα αὐτῆς βασιλικὰ χροιακταῖς. Διὸ τοῦτο ἐφθύνηθεν ὁ κοινὸς ἔχθρος· δὲν ὑπέφερε νὰ βλέπῃ τὴν διγάσπην διποιν δι μακρὸς εἴχεν ἀνομέταξεν εἰς τοὺς μεγάλους, τὴν δέξιαν καὶ τημήν διποιν εἴγετεστελλεῖ ὑπὲλλε νὰ λαβῇ ἀνομεταξεῖν εἰς τοὺς ἐνδόξους· δρμάτωσεν δι φθύνερος καταπένω του τὴν λοιρικὴν ταύτην καὶ θανατηφόρον ἀσθένεσσαν. Δὲν εὑρέθη κανένας Ρουμελί, κανένας Ιονίας, νὰ μεσολαβήσῃ εἰς τὸ νὰ τὸν ἐλευθερώσῃ ἀπὸ τὸν θάνατον· ἄλλα μοναχοῖς αἱ ἀμαρτίαι μοις

¹ Λύτ. 22, 26.

² Λύτ. 33.

³ Λύτ. 34—35.

έσταθησαν ωςάν ἔνα μεγάλον χάσμα εἰς τὸ νὰ μὴν διαπεράσουν εἰς τὰ ὄτα τοῦ παντοδυνάμου Θεοῦ αἱ προσευχαὶ ἡμῶν· αἱ ἀμερτλαὶ μας ἔσταθησαν ωςάν ἔνας τοῖχος σιδηροῦς, ἐμποδίζουσαι νὰ μὴν εἰσακούσθοιν αἱ δεήσεις τῶν πτωχῶν, αἱ παρακαλεσεῖς τῶν ὄρφανῶν. Διὰ τοῦτο βλέποντες ἐμπροσθέν μας νεκρὸν τὸν γενναῖον στρατηγόν· βλέποντες μὴ ἔχοντα εἶδος τὸν ἔως χθὲς δεδοξασμένον· βλέποντες τὸν βοηθὸν ἔχοντα χρείαν βοηθείας, ἃς σχίσωμεν ὅλην τὴν σκληρότητα τῆς καρδίας μας, ἃς θερμαγθώμεν ἀπὸ τὴν λύπην, καὶ ἃς ἐναλύσωμεν τὰ σπλαγχνά εἰς τὰ δάκρυα. Κλαύσατε οἱ πατέρες τὸν υἱόν· οἱ υἱοί τὸν πατέρα· οἱ ἀδελφοὶ τὸν ἀδελφόν· οἱ δοῦλοι τὸν ἐλευθερωτήν· οἱ ξένοι τὸν ξένον· οἱ ναῦται τὸν κυβερνήτην· οἱ πολεμικοὶ τὸν στρατηγόν· αἱ γυναῖκες κλαύσατε τὸν σύντροφον τῶν ἀνδρῶν· δεῖξατε σήμερον τὴν φυσικὴν σας εὐσπλαγχγίαν, τὴν πονετικὴν ψυχὴν καὶ ἐμφυτον κλίσιν εἰς τὰ δάκρυα· σταλάξατε ωςάν βαγδαίαν βροχὴν τοὺς κρουγοὺς τῶν δακρύων. "Ολοι, λέγω, ὅλοι ὅμοι ἃς κλαύσωμεν ἐνθυμούμενοι τὸ ἄδηλον τοῦ θανάτου, συλλογιζόμενοι ὅτι δὲν ιξεύρει τινὰς μήτε τὸν τρόπον, μήτε τὸν τόπον, μήτε τὸν καιρὸν ὅποιοῦ μέλλει νὰ ἔλθῃ ὁ θάνατος. Δότε μίαν φορὰν προσοχὴν εἰς τὸν σοφὸν Σολομῶντα [γρ. Σειράχ] διὸ γὰρ μάθετε πῶς μὲ δάκρυα πρέπει νὰ συντρφεύσετε τὸν νεκρὸν ὅποιοῦ κεῖται ἐμπροσθέν σας· «Ἐπὶ τεκρῷ κατάγαγε δάκρυα»¹.

Διηγεῖται ὁ πολυστώρ Πλούταρχος² διὰ τὸν Φιλιππὸν τὸν βασιλέα τῶν Μακεδόνων πῶς πολλὰ ἐλυπήθη, ἀπαρηγόρητα ἐπικράνθη, διὰ τὸν θάνατον ἔνος του φίλου, καὶ τὸ περισσότερον, διότι δὲν ἐπρόφθασε νὰ τὸν ἀνταμείψῃ καθὼς τοῦ ἔπρεπεν· «Ἐφθη γὰρ τελευτῆσαι πρὶν ἢ παρ' ἀμοῦ χάριν δέξιαν τῆς γυλίας ἀπολαβεῖν». Τοῦτα τὸ παράδειγμα μοῦ δίδει αἰτίαν νὰ συμπεραίνω, πῶς καὶ αὐτὸ τὸ θεοτιμητὸν ὄψος τῆς εὔσεβεστάτης αὐτοκρατορεσσῆς θέλει ἐλεήσῃ; θέλει λυπηθῆ τὸν δώρον θάνατον τοῦ πιστοῦ αὐτῆς δούλου, διατὶ δὲν ἐπρόφθασε νὰ τὸν ἀνταμείψῃ καθὼς τοῦ ἔπρεπε. Κηρύξετε ἑστίς ὅποιο τὸ ιξεύρετε· εἰπῆτε ἐσεῖς ὅποιο ἔδετε τὴν προθυμίαν, τὴν ἀνδρίαν, τὴν πίστιν ὅποιο εἶχεν εἰς τὴν δούλειαν· τῆς γαληγοτάτης βασιλείας. Ενθυμηθῆτε τὴν φρόνησιν, τὴν πρόνοιαν τοῦ καλοῦ ἀρχοντός, τὴν ἀγάπην τοῦ κοινοῦ σας πατρός, καὶ κλαύσατε τώρα τὴν ὄρφανίαν. Λλλ' ἔὰν εἴναι τινὰς τόσον ακληρός, ἃς ἀκολουθήσῃ εἰς τὸν προφήτην Δαβὶδ, διὰ νὰ εὑρῇ βότανον μαλακτικὸν τῆς καρδίας του, καὶ νὰ μετα-

¹ Σερ. λη', 16.

² 'Ἐν τοῖς Αποφθ. κα'.

οὐδὴ τὴν πέτραν τῶν σπλάγχνων του, νὰ τὴν ἀναλύσῃ εἰς θύρα
δάκρυκ· ἐπειδὴ, ἄν δὲ Δαβὶδ διὰ ἔνα ἔχθρόν του, διὰ ἔνα ἀποστάτην,
διὰ ἔνα διώκτην, ὅχι μόνον ἔκλαυσε πικρῶς, ἀλλὰ καὶ τὴν ἴδαιν του
ζωὴν ἐπράγμινε νὰ δώσῃ εἰς θάνατον διὰ τὴν ζωὴν ἐκείνου, καὶ γεμά-
τος δάκρυα τοὺς ὄφθαλμοὺς ἐψοιρολογεῖτο καὶ ἔλεγεν, «Ἀβεσσαλῶμ
νιέ μου, νιέ μου Ἀβεσσαλῶμ, τίς δώσει [γρ. δφη] τὸν θάρατόν μου ἀρτὸ-
σοῦς;¹» ἀς ἦτον τρόπος νὰ ἀποθάνω ἐγὼ διὰ νὰ ζήσῃς ἐσύ· ἐν δὲ
Δαβὶδ ὁποῦ ἐκαταδιώκετο εἴχε τόσον πόνον διὰ τὸν θάνατον τοῦ
διώκτου, τοῖος ἡμπορεῖ νὰ εἶγι τόσον σκληροκάρδιος, ὥστε ὁποῦ νὰ
μὴν εὐγάλη ἔνα δριμύτατον ἀναστεναγμόν, νὰ μὴν χύσῃ ἔνα δάκρυον
θερμὸν διὰ ἐκείνον ὁποῦ ἐδοκίμασε τόσην ταλαιπωρίαν, τόσην κακο-
πάθειαν, ὁποῦ ὑπέφερε τάσους κινδύνους, κινδύνους θαλάσσης, κιν-
δύνους μαχαιρῶν, κινδύνους πυρᾶς, φοβεροτήμούς καὶ βρυγμούς ἀλλο-
γενῶν; Δοιπόλι ἀς τοῦ ἀνταποδώσωμεν ὅλοι διὰ εὐχαριστίαν ἔνα δί-
κρυον ἐλεεινόν· ἀς ἀναλόγως εν πόνον καρδίας διὰ ἐκείνον, ὁποῦ ἔδει-
ξεν εἰς ἡμᾶς ἀγάπην διὰ ἐλευθερίαν· ἀς τὸν συγχωρήσωμεν ἐξ ὅλης
καρδίας, μάλιστα ἐσεῖς οἱ ἀνθρώποι του, ἐν ποτε σᾶς παρεπίκρηγεν
ἢ λόγῳ ἢ ἔργῳ· βλέποντες πόσον εἶναι ἀδηλος, πόσον εἶναι αἰφνίδιος
ἢ ἔρχομός τοῦ θανάτου, συγχωρήσατε τον ἐξ ὅλης ψυχῆς· συγχωρή-
σατε, ἔχοντες αὐτὴν τὴν παρηγορίαν, ὅτι ἐστολισμέος μὲν οὐκοῦν κατὰ
τῶν ἀλλοφύλων ἔχθρων, ἐπλήρωσε τὸ κοινὸν χρέος τῆς ἀνθρωπότητος.

«Ημεῖς δὲ ἀς παρακαλέσωμεν ὅλοι μὲν μίαν φωνὴν τὸν δίκαιον κρι-
τὴν καὶ βασιλέα τοῦ παντὸς νὰ συντροφεύσῃ, καὶ νὰ βοηθήσῃ τὴν
ρακορίσιν αὐτοῦ ψυχήν, νὰ τοῦ συγχωρήσῃ τὰ ἐκούσια καὶ τὰ ἔκού-
σια πταίσματα, νὰ τὸν ἀναπαύσῃ εἰς τοὺς κόλπους τοῦ Ἀβραάμ, νὰ
τὸν συναριθμήσῃ εἰς τὴν μερίδην τῶν ἐκλεκτῶν, καὶ ἡμᾶς νὰ ἐλεήσῃ,
καὶ ἐν μετανοίᾳ καὶ ἔξομολογήσει νὰ καλέσῃ εἰς τὰς αἰωνίους μο-
νάδες, οὐαὶ δοξάζηται τὸ πανάγιον αὐτοῦ ὄνομα εἰς τοὺς αἰώνας τῶν
αἰώνων.» Διμήν.

ΕΓΚΩΜΙΟΝ

ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΜΕΓΑΔΟΠΡΕΠΕΣΤΑΤΗΝ ΘΕΟΣΕΒΕΣΤΑΤΗΝ ΤΕ ΚΑΙ
ΓΑΛΗΝΟΤΑΤΗΝ ΚΥΡΙΑΝ ΚΥΡΙΑΝ

ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΑΝ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΣΣΑΝ

ΠΑΡΑ ΤΟΥ ΕΥΤΕΛΟΥΣ ΜΟΝΑΧΟΥ ΔΑΝΙΗΛ ΤΟΥ ΠΑΤΜΙΟΥ

† Οὐδὲν τῶν ἐν ἀνθρώποις ὀξύτερον οὐδὲ εὐρύτερον γοὸς πέφυκεν·

¹ Β' Βασ. ιη', 33.